

*Key words: import, food supplies, small enterprises, food industry, the amount of the import products.*

**УДК 339.13: 665.71**

*А.Ю. Дропова, аспірант,  
Донецький національний університет економіки і торгівлі  
імені Михайла Туган-Барановського, місто Донецьк*

## **ОСНОВНІ РИЗИКИ НА РИНКУ НАФТОПРОДУКТІВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ**

*У статті розглянуто ситуацію на ринку нафтопродуктів і окреслені основні визначення економічної категорії «ризик». Проаналізовані основні групи ризиків на ринку нафтопродуктів України.*

**Ключові слова:** *ризик, ринок нафтопродуктів, управління ризиком.*

**Постановка проблеми.** В умовах нестабільної економіки ризик є незмінним атрибутом діяльності сучасного підприємства. Енергетичні та фінансові кризи призвели до поглиблення існуючих та виникнення нових видів ризиків на ринку нафтопродуктів України, які вимагають від нафтових компаній та держави розробки грамотної та ефективної політики управління ризиками. Для цього необхідно окреслити основні ризики, з якими зустрічаються підприємства, які здійснюють свою діяльність на ринку нафтопродуктів України.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Дослідження ризику знайшло відображення в працях вітчизняних та зарубіжних економістів, зокрема О.С.Віханського, М.Г. Лапусти, Л. Н. Тепмана, Н.В. Хохлова, А.С. Шапкіна, В.А.Шапкіна, Б.М. Щукіна та ін.

**Основні результати дослідження.** Ризик - це дуже складна і багатогранна економічна категорія, яка має багато визначень. Всі ці визначення можна узагальнити трьома напрямками, які характеризують ризик як:

- можливість втрати;
- діяльність або подія, яка безпосередньо завдає шкоди;
- діяльність, яка направлена на подолання невизначеності.

Першому напрямку відповідає визначення ризику як можливості виникнення несприятливих ситуацій під час реалізації планів і виконання бюджетів підприємства [1,с.8].

З точки зору другого напрямку, ризик - це подія або група родинних випадкових подій, що завдають шкоди об'єкту, що володіє даним ризиком [2, с.11].

Третій напрямок трактує ризик як діяльність, пов'язану з подоланням невизначеності в ситуації неминучого вибору, в процесі якої є можливість кількісно і якісно оцінити ймовірність досягнення передбачуваного результату, невдачі і відхилення від мети [3, с.33].

Управління ризиком на ринку нафтопродуктів - складний системний процес, який повинен зменшити або компенсувати існуючі втрати, а також попередити можливі втрати підприємства нафтової промисловості в майбутньому.

Серед основних етапів процесу управління ризиком розглядають такі, як: аналіз ризику; вибір методів впливу на ризик при оцінці їх порівняльної ефективності; прийняття рішення; безпосередній вплив на ризик; контроль і коригування результатів процесу управління.

Аналіз ризику - початковий етап, який має на меті отримання необхідної інформації про структуру, властивості об'єкта і наявні ризики. Зібраної інформації має бути достатньо для того, щоб приймати адекватні рішення на наступних стадіях [2, с. 16]. Цей етап є одним з важливих етапів управління ризиком на підприємствах тому, що від правильного визначення кола ризиків залежить їх оцінка і методи управління.

Економісти класифікують ризики за різними критеріями: причини виникнення; характеру діяльності; функціональним видами і галузями підприємництва, ареалу і масштабом останнього; етапам рішення проблем; тривалості впливу, можливості страхування, рівня допустимості; по природі об'єкта, який схильний до ризику і т. д. [1; 2; 3].

Основні ризики на ринку нафтопродуктів України можна об'єднати в 5 груп: регулятивні ризики, фінансові ризики, стратегічні ризики, операційні ризики і технологічні ризики. В кожній групі ризиків виділяємо підгрупи:

1. Регулятивні ризики:

1.1. Невизначеність енергетичної політики та законодавства. Цей ризик на даному етапі розвитку економіки займає ключову позицію, в перше чергу, в зв'язку з тим,що ситуація невизначеності стримує розвиток галузі, стримує інвесторів здійснювати довгострокові інвестиції. Основні заходи з управління ризиком: доведення

до суспільства необхідності формування чіткої енергетичної політики; розробити комплекс заходів з планування подальшого напрямку розвитку енергетики в світі та окремих підприємств; встановлення довгострокових норм законодавства з боку держави.

1.2. Зміна клімату та екологічні проблеми. Основні заходи з управління ризиком: розробка енергетичної стратегії з урахуванням складних кліматичних та екологічних ситуацій в світі; співпраця з державою в дотриманні екологічних та природоохоронних вимог, перехід виробництва на європейські стандарти.

## 2. Фінансові ризики:

2.1. Нестабільність цін. Основні заходи з управління ризиком: розробка інвестиційної стратегії та фінансових планів з урахуванням цінової кон'юнктури на нафту та захисту інвестицій від цінових стрибків; використання хеджування.

2.2. Погіршення фінансових умов діяльності компаній пов'язане з високими податковими ставками та конкуренцією інтересів приватної фірми з інтересами держави. Основні заходи з управління ризиком: поєднання інвестиційної стратегії з податковою політикою країни, враховуючи інтереси підприємства і держави; оптимізація фінансових механізмів підприємства.

## 3. Стратегічні ризики

3.1. Доступ до запасів: обмежувальні фактори політичного характеру і конкуренція за підтверджені запаси. Основні заходи з управління ризиком: співпраця з державними підприємствами на базі партнерства та співпраці, що дозволить вийти на ресурсну базу підприємства-партнера; пошук альтернативних ресурсів (родовищ, нових видів палив).

3.2. Взаємне дублювання послуг, пропонованих міжнародними нафтовими і нафтопромисловими сервісними компаніями [4, с.80].

## 3.3. Енергетичні кризи

## 4. Операційні ризики.

4.1. Стимування зростання витрат. Ефективним заходом є скорочення операційних витрат. Це передбачає раціоналізацію процесів, більш ефективне використання спільних служб, вдосконалення бізнес-процесів і скорочення витрат у всіх ланках ланцюжка поставок [4, с.79].

4.2. Дефіцит кадрових ресурсів. Основні заходи з управління ризиком: чітка координація та централізація політики управління кадрами; стимулювання розвитку професійних якостей співробітників.

4.3. Порушення в постачанні. Основні заходи з управління ризиком: розробка ефективного логістичного ланцюга постачання або реорганізація вже існуючої; використання методів перерозподілу коштів; інвестиція в виробництво з коротким циклом обертання.

#### 5. Технологічні ризики:

5.1. Застаріла нафтогазова інфраструктура. Ринок нафтопродуктів України характеризується великою зношеністю нафтовидобувних і нафтопереробних потужностей, в зв'язку з цим постає питання конкурентоспроможності нафтопродуктів на світовому ринку, які не відповідають європейським стандартам якості. Основні заходи управління ризиком це модернізація та реконструкція нафтових потужностей, а в деяких випадках навіть будівництво нових виробничих та інфраструктурних об'єктів, впровадження новітніх технологій

5.2. Конкуренція з боку нових технологій, включаючи альтернативні види палива.

5.3. Доступ на нові ринки з високими темпами зростання.

**Висновки.** В процесі своєї діяльності підприємства на ринку нафтопродуктів України зіштовхуються з різноманітними труднощами, в результаті, яких вони вимушені нести витрати. Обсяг та характер цих витрат залежить від економічної ситуації в країні, а також від світової енергетичної політики в цілому. Для того, щоб звести ці збитки до мінімуму або взагалі їх уникнути, необхідно розробити ефективну політику управління ризиками, яка, в першу чергу, залежить від окреслення кола ризиків на ринку України.

#### Список використаних джерел

1. Тэпман Л. Н. Риски в экономике: учеб, пособие для студ. вузов / В. А. Швандарг (ред.). -М.:ЮНИТИ, 2002. -379с.
2. Хохлов Н. В. Управление риском: учеб, пособие для вузов / Н. В. Хохлов. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 1999. -239 с.
3. Шапкин А.С. Теория риска и моделирование Ш23 рисковх ситуации: Учебник/А.С. Шапкин, В.А. Шапкин. - М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков иК°», 2005.880 с.
4. Кондрашов А. Предупрежден - значит вооружен. Топ - 10 рисков в нефтегазовой отрасли2009./ А. Кондрашов// Мировая энергетика. - 2009. - № 8 (67). - с. 78-80.

***Annotation.** The article considers the situation at the market of oil and outlines the basic definitions of the economic category of «risk». Analyzed the main risk groups in the oil market of Ukraine.*

***Key words:** risk, market of oil products, risk management.*

**УДК 005.591.6:005.21**

**О.М. Костіна, аспірант,**

*Харківський національний економічний університет, м. Харків*

## **ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ В СИСТЕМІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ**

*Досліджено підходи щодо розробки алгоритму антикризової стратегії підприємства (АСП) з урахуванням інноваційних стратегій та запропоновано алгоритм розробки і реалізації АСП.*

*Ключові слова: інноваційні розробки, алгоритм антикризової стратегії, інноваційні стратегії.*

**Вступ.** В умовах загального прискорення науково-технічного прогресу, глобалізації та інтернаціоналізації ринку, посилення конкуренції, яке супроводжується скороченням термінів дії конкурентних переваг, інноваційний тип розвитку стає визначальним фактором. Стратегічне управління є найважливішим завданням системи антикризового управління (САУ), ефективність якої багато в чому залежить від якості прийнятих інноваційних рішень і можливості обґрунтовувати такі рішення, які організаційно-економічно зможуть забезпечити відновлення та стійкий розвиток підприємства. Причому найкращих результатів досягають ті підприємства, які здійснюють інноваційну діяльність на постійній основі.

У процесі антикризового управління значне місце належить: масштабним інноваційним розробкам (а не одиничним) щодо координації пріоритетних напрямків розвитку підприємства на інноваційній основі; впливу зовнішнього оточення підприємства (макро- та мезорівень); стану внутрішнього середовища підприємства (потенціал, слабкі та сильні сторони).

Необхідність переходу до інноваційної стратегії обумовлює ряд змін внутрішнього середовища підприємства. Кожне підприємство повинне формувати власну інформаційно-пошукову систему (ІПС), яка містить дані для забезпечення, функціо-